Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Strateginen visio energiakäänteestä EU:n strategisen riippumattomuuden mahdollistamiseksi”

(oma-aloitteinen lausunto)

(2023/C 75/15)

Esittelijät: **Thomas KATTNIG**
Lutz RIBBE
Tomasz Andrzej WRÓBLEWSKI

Komitean täysistunnon päätös	20.1.2022
Oikeusperusta	työjärjestyksen 52 artiklan 2 kohta
	oma-aloitteinen lausunto
Vastaava jaosto	liikenne, energia, perusrakenteet, tietoyhteiskunta
Hyväksyminen jaostossa	4.10.2022
Hyväksyminen täysistunnossa	26.10.2022
Täysistunnon numero	573
Äänestystulos	
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	197/9/12

1. **Päätelmät ja suositukset**

1.1 ETSK päätti vuoden 2021 lopussa hahmotella kattavan vision energiakäänteestä. Se teki 18. tammikuuta 2022 päätöksen, jonka mukaan komitean kaikkien jaostojen ja CCMI:n tulisi energiakäänteen eri näkökohtia käsittelevien oma-aloitteisten lausuntojen pohjalta koostaa yhdessä kattava lausunto aiheesta ”Strateginen visio energiakäänteestä kestävän kehityksen mahdollistamiseksi”.

Ukrainan nykyinen, Venäjän sotilaallisesta hyökkäyksestä johtuva tilanne on kuitenkin nostanut energiakäänteen painopisteluettelon kärkeen, sillä sodalla on ollut ennennäkemättömiä vaikutuksia EU:n energiahuoltoon ja energian hintoihin.

Vallitsevan kriisin valossa ja ottaen huomioon tavoite saada EU:n riippuvuus Venäjältä peräisin olevasta kaasusta lopetettua vuoteen 2030 mennessä tässä ETSK:n lausunnossa esitetään kattava visio energiakäänteestä EU:n strategisen riippumattomuuden rakentamiseksi ja edistämiseksi energia-alalla.

Pitkän aikavälin strategisen vision hahmottelemiseksi tässä puitelausunnossa esitetään kooste

— alakohtaisten oma-aloitteisten lausuntojen päätelmistä ja suosituksista ([1])

— REPowerEU-tiedonantoa ja -suunnitelmaa ja kaavailtuja lainsäädäntöehdotuksia koskevien lausuntojen päätelmistä

— ETSK:n aiempien lausuntojen päätelmistä ja suosituksista.

1.2 ETSK huomauttaa, että vallitsevan energiakriisin taloudelliset ja sosiaaliset yhteisvaikutukset saattavat koetella demokraattista järjestelmää, ellei asianmukaisia ratkaisuja löydetä. Komitea kannattaakin välittömien toimenpiteiden toteuttamista kiireellisimpien kysymysten ratkaisemiseksi ja erityisesti sen takaamiseksi, että niin kuluttajat kuin teollisuuskin, joita tämänhetkiset rajut hinnankorotukset koettelevat, saavat energiaa mahdollisimman kohtuullisin kustannuksin.

([1]) EUVL C 486, 21.12.2022, s. 67; EUVL C 486, 21.12.2022, s. 88; EUVL C 486, 21.12.2022, s. 53; EUVL C 486, 21.12.2022, s. 1; EUVL C 486, 21.12.2022, s. 59; EUVL C 486, 21.12.2022, s. 23; EUVL C 486, 21.12.2022, s. 198.

1.3 Ilmastonmuutoksesta on yhä enemmän tulossa karvasta todellisuutta Euroopassa. Lisäksi nykyinen energiakriisi, jota Venäjän aggressiivinen hyökkäys Ukrainaan on pahentanut entisestään, osoittaa selvästi, että sekä Euroopan energiaunionin että vihreän kehityksen ohjelman yhteydessä ehdotetut tavoitteet ja toimenpiteet ovat pohjimmiltaan oikeita mutta eivät riittävän kunnianhimoisia. Ne eivät vielä riitä siihen, että EU pääsisi varmaan, kestävään ja kilpailukykyiseen strategiseen energiaomavaraisuuteen, ja mikä huolestuttavinta, niiden toteuttaminen on edelleen aivan liian pidättyväistä. Tässä suhteessa tarvitaan ajattelutavan muutosta.

1.4 Euroopan potentiaali uusiutuvien energialähteiden alalla on kartoitettava mahdollisimman tarkasti ja siitä on tiedotettava laajalti, jotta voidaan edistää yhteisymmärrystä siitä, missä määrin riippumattomuus energiantuonnista on saavutettavissa. Erityisesti on otettava huomioon lämmitys- ja liikennealojen sähköistäminen ja EU:ssa tuotettavan vihreän vedyn tarve.

1.5 Uusiutuviin energialähteisiin liittyvän potentiaalin mahdollisimman pikaisen hyödyntämisen lisäksi vielä määrätietoisemmin on hyödynnettävä energiansäästömahdollisuuksia. Energian säästäminen on nykytilanteessa paras tapa saada aikaan välittömiä vaikutuksia.

1.6 Lisäksi tarvitaan lyhyen ja mahdollisesti myös keskipitkän aikavälin toimenpiteitä Venäjältä peräisin olevien energiatoimitusten puutteen kompensoimiseksi. Yksi tällainen toimenpide on nesteytetyn maakaasun tuonti. ETSK pitää kuitenkin tärkeänä, että tämä ei johda uuteen pitkäkestoiseen riippuvuuteen fossiilisista polttoaineista. Tämä näkökohta on otettava etukäteen huomioon investointisyklissä. Kaiken kaikkiaan tavoitteena ei ole monipuolistaa riippuvuussuhteita vaan saavuttaa mahdollisimman pitkälle menevä strateginen riippumattomuus.

1.7 Tällainen muutos ei ole vain merkittävä tekninen haaste, vaan siihen liittyy myös rakenteellisia kysymyksiä. Energiantuotanto on tulevaisuudessa paljon aiempaa hajautetumpaa. Tämä avaa mahdollisuuksia myös kunnille ja alueille sekä muille uusille sidosryhmille, kuten mikro- ja pk-yrityksille ja tuottajakuluttajina toimiville yksityishenkilöille ja yhteisöille. ETSK katsoo, että poliittiset päättäjät eivät ole vieläkään esittäneet selkeitä tietoja tai toimenpiteitä sen suhteen, miten etenkin toistaiseksi pelkkinä energian kuluttajina toimineista tahoista voi tulla uusia energia-alan toimijoita. Komitea on useissa lausunnoissaan korostanut, että hyväksyntä on olennainen edellytys nopean muutoksen varmistamiselle. Osallistumisoikeudet ja -mahdollisuudet ovat paras keino hyväksynnän saamiseen. Kyse ei siis ole ainoastaan siitä, missä energiaa tuotetaan ja mistä lähteestä, vaan myös siitä, kuka saa ansaita sen avulla rahaa. ETSK kehottaa jälleen kerran Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita toteuttamaan laaja-alaisia ja kohdennettuja tiedotus- ja valveuttamistoimia koordinoidusti ja täydentävästi yhdessä elinkeinoelämän organisaatioiden, eri ryhmien etuja ajavien kamarien, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa ([2]).

1.8 ETSK toistaa aiemmissa lausunnoissaan esittämänsä vakaan käsityksen: sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden edistämiseen tarkoitettuja varoja ja elpymistukea on käytettävä ilmastotoimia ja energiakäännettä tukevalla tavalla, mutta lisäksi ilmasto- ja energiapolitiikka on suunniteltava sellaiseksi, että se edistää sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta.

2. **Yleistä**

2.1 ETSK huomauttaa, että vallitsevan energiakriisin taloudelliset ja sosiaaliset yhteisvaikutukset saattavat koetella demokraattista järjestelmää, ellei asianmukaisia ratkaisuja löydetä. Komitea kannattaakin välittömien toimenpiteiden toteuttamista kiireellisimpien kysymysten ratkaisemiseksi ja erityisesti sen takaamiseksi, että niin kuluttajat kuin teollisuuskin, joita tämänhetkiset rajut hinnankorotukset koettelevat, saavat energiaa mahdollisimman kohtuullisin kustannuksin.

2.2 Ilmastokriisin seuraukset vaikuttavat merkittävästi Eurooppaan ja koko maailmaan. ETSK toistaa tukevansa voimakkaasti vihreän kehityksen ohjelmassa asetettuja tavoitteita, energiahuollon strategisen riippumattomuuden vahvistamista sekä siirtymistä kestävään ja ilmastoneutraaliin talouteen. Venäjän aloittaman ”energiasodan” vuoksi on entistäkin selvempää, että vihreän kehityksen ohjelmalla käynnistettyä muutosta on nopeutettava roimasti. REPowerEU-suunnitelma ja muut komission ehdottamat aloitteet auttavat mukauttamaan vihreän kehityksen ohjelmaa tämän mukaisesti, mutta ne eivät ole vielä riittävän kunnianhimoisia.

([2]) EUVL C 486, 21.12.2022, s. 1.

2.3 Sosiaalinen ulottuvuus on otettava huomioon kaikissa energiakäänteen yhteydessä suunnitelluissa toimenpiteissä. Tämä on tarpeen, jotta tarvittavien muutosten yleinen hyväksyntä ei vaarannu ja jotta voidaan varmistaa siirtymän oikeudenmukaisuus. Toisaalta energiamurros mahdollistaa myös aluetalouden myönteisen kehityksen, mm. uusien työpaikkojen syntymisen ([3]), mikä edistää hyväksyntää. ETSK on kansalaisyhteiskunnan edustajana antanut usein neuvoja siitä, miten kansalaiset olisi otettava toimintaan mukaan, jotta he pääsevät hyötymään oikeudenmukaisesta muutoksesta. Valitettavasti ne on useimmiten jätetty huomiotta, mikä voi johtaa entistä suurempiin vaikeuksiin hyväksynnän saannissa.

2.4 ETSK katsoo, että Euroopan talouden, erityisesti kestävän innovoinnin edistäjinä toimivien teollisuuden ja mikro- ja pk-yritysten, kilpailukyky on turvattava ja voidaan turvata. Älykkäät energiankäyttöratkaisut, esimerkiksi virtuaaliset voimalaitokset, tarjoavat pienehköille yrityksille huomattavia kasvumahdollisuuksia. Koska mikro- ja pk-yritykset ovat olennainen osa ratkaisua kilpailukykyisen, ilmastoneutraalin, kiertoperiaatteeseen perustuvan ja osallistavan talouden kehittämiseksi EU:hun, niille on luotava oikeanlaiset toimintaolosuhteet ja tällaisia olosuhteita on pidettävä yllä kohdennetuin tukimuodoin ja asianmukaisin puite-edellytyksin. Tämä on välttämätöntä talouskasvun ja laadukkaiden työpaikkojen turvaamiseksi ja luomiseksi.

2.5 Vaikka Euroopan unioni on edelläkävijä hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä, myös muiden toimijoiden on osallistuttava ilmastotoimiin. EU:n on tehostettava diplomaattisia ponnistelujaan, otettava käyttöön uusia yhteistyömuotoja ja hyödynnettävä yhteistyö- ja kauppasopimusten kaltaisia välineitä saadakseen kolmannet maat tekemään enemmän ilmastokriisin ratkaisemiseksi. Lisäksi EU:ssa on käytävä keskustelua siitä, tulisiko teollisuuden toimitusketjuja siirtää takaisin Eurooppaan, jotta voidaan vähentää riippuvuutta kiinalaisista tavarantoimittajista esimerkiksi aurinkokennomoduulien ja akkujen osalta ja taata samalla se, että toimitusketjut ovat täysin kestävyysperiaatteiden mukaisia, myös sosiaalipolitiikan ja ihmisoikeuksien kunnioittamisen näkökulmasta.

2.6 Vallitseva energia(hinta)kriisi sekä toimitusten varmuuden, vakauden ja ennakoitavuuden puute kuormittavat Euroopan unionia valtavasti. Kriisi olisi lievempi, jos kohdennetumpiin toimiin olisi ryhdytty aikaisemmin ja jos esimerkiksi EU:n omat (mm. Euroopan energiaunioniin liittyvät) tavoitteet olisi otettu vakavammin. ETSK suhtautuu myönteisesti REPowerEU-tiedonannossa ja -suunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin vihreän energian tuotannon lisäämiseksi, toimitusten monipuolistamiseksi ja Venäjältä peräisin olevan kaasun kysynnän vähentämiseksi, sillä esitetyt ratkaisut ovat vihreän kehityksen ohjelman ja Euroopan energiaunionin tavoitteiden mukaisia. Komitea katsoo, että kyse ei saa olla ensisijaisesti riippuvuussuhteiden monipuolistamisesta vaan pikemminkin on mahdollisuuksien mukaan pyrittävä strategiseen riippumattomuuteen ja omavaraisuuteen energian suhteen. ETSK toteaa, että EU:n on oltava erityisen varovainen venäläisen kaasun korvaamiseen käyttävien resurssien kanssa ja kiinnitettävä huomiota niiden ympäristövaikutuksiin sekä mahdollisiin uusiin riippuvuuksiin sellaisista kolmansista maista, jotka eivät jaa eurooppalaisia arvoja.

2.7 Energiamarkkinoiden tilanne elokuussa 2022 osoitti selvästi, ettei mikään energialähde ole aina täysin luotettava. Esimerkiksi huomattavan monet Ranskan ydinvoimalat olivat kuukausien ajan irti verkosta huoltojen, ilmastonmuutoksen vaikutusten ja muiden ongelmien takia. Hiilipohjaisella sähköntuotannolla taas on ollut merkittävä vaikutus ilmastokriisin syntymiseen, mutta se myös kärsii kriisistä suoraan: kuivuuden takia esimerkiksi Reinin vedenpinta on laskenut niin paljon, ettei hiilivoimaloihin pystytä enää toimittamaan polttoainetta. Samankaltaisista syistä vesivoimastakin on tullut epävakaampi energialähde, kuten muun muassa Italiassa on käynyt ilmi. Lisäksi maakaasu, siirretäänpä sitä kaasu- tai nestemuodossa, on haitallista ilmastolle, ja siihen liittyy myös valtavia geopoliittisia riskejä. Toisin sanoen tuuli- ja aurinkoenergia erottuvat EU:n tulevaa energiapolitiikkaa tarkasteltaessa strategisina tulevaisuuden energialähteinä monipuolisessa ja varmassa energialähteiden yhdistelmässä, johon kaikki jäsenvaltiot tällä hetkellä pyrkivät. Näiden kahden energialähteen saatavuuden vaihtelujen tasoittamiseksi tarvitaan ennen kaikkea varastointikapasiteettia ja lisäksi vihreää vetyä, jonka avulla tuuli- ja aurinkoenergiaa voidaan varastoida pitkäaikaisesti. EU:n strategisen riippumattomuuden kannalta ratkaisevaa on se, kuinka paljon vihreää vetyä pystytään täällä tuottamaan ja kuinka paljon sitä on tuotava muualta. Siirtymänkin aikana on pyrittävä hyödyntämään suhteellisesti luotettavinta ja ilmaston kannalta tehokkainta lähdettä.

2.8 Viime vuosikymmenten kehityskulut ja erityisesti viimeaikaiset tapahtumat ovat paljastaneet kriittiseen infrastruktuuriin, kuten energiaverkkoon tai voimalaitoksiin, kohdistuvien kyberhyökkäysten ja sabotaasien vaaran. Vika tai häiriö tällaisessa infrastruktuurissa voi aiheuttaa tuhoisia toimitusvaikeuksia ja vaarantaa yleisen turvallisuuden.

([3]) EUVL C 367, 10.10.2018, s. 1.

Kyberhyökkäykset ja fyysiset hyökkäykset voivat kohdistua sellaiseen kriittiseen infrastruktuuriin kuin kaasu- ja sähköverkot, merenalaiset internetkaapelit, merilaitokset, maatuulipuistot ja LNG-terminaalit, hiili- tai ydinvoimalat sekä kuljetus-, liikenne-, terveydenhuolto-, rahoitus- ja turvallisuuspalvelut. Kriittisen infrastruktuurin parempi suojelu on Euroopassa kaikkien edun mukaista. EU:n on valmistauduttava paremmin tämäntyyppisiin mahdollisiin hyökkäyksiin. ETSK kehottaakin arvioimaan välittömästi kriittisestä näkökulmasta tähän mennessä toteutettuja toimia sekä laatimaan kattavan strategian EU:n suojelemiseksi luonnonkatastrofien, fyysisten hyökkäysten ja kyberhyökkäysten kaltaisilta uhilta. ETSK suosittaa tässä yhteydessä, että kaikki unionin strategisiin aloihin tehtävät ulkomaiset investoinnit toteutetaan EU:n turvallisuuspolitiikan mukaisesti.

2.9 ETSK suhtautuu myönteisesti sosiaalisen ilmastorahaston ([4]) perustamiseen. Komitea on kuitenkin vakuuttunut siitä, ettei se tarjoa riittävää taloudellista tukea, jotta sosioekonomisiin vaikutuksiin voitaisiin puuttua vastuullisesti. Tehokkaan ja oikeudenmukaisen kompensointimekanismin suunnittelu 27 jäsenvaltion laajuisella heterogeenisellä talousalueella on valtava haaste, joka edellyttää kauaskantoisempia liitännäistoimenpiteitä ja resursseja EU:n ja jäsenvaltioiden tasolla.

2.10 Energiahintojen jyrkkä nousu on osoittanut selvästi, että nykyiset energiamarkkinat ovat vain osittain kestävällä pohjalla. Komission puheenjohtaja Ursula von der Leyen on itse todennut, että Euroopan sähköpörsseissä sovellettava rajatylittävän kustannusperusteisen hinnoittelun järjestelmä ei enää toimi, jos vihreän sähkön määrä kasvaa edelleen. Energiatulevaisuuteen liittyviä perusluonteisia kysymyksiä on syytä pohtia, jotta voidaan turvata ympäristöystävällinen, kohtuuhintainen ja luotettava energiahuolto ja oikeus energian saantiin. ETSK katsoo, että energiamarkkinoiden rakenne ja sääntely on mukautettava uusiin realiteetteihin, joita hallitsevaan asemaan nousevat uusiutuvat energiamuodot tuovat mukanaan. Samalla on luotava tarvittavat edellytykset teollisuudelle, mikro- ja pk-yrityksille ja yksittäisille toimijoille sekä uusien osallistumismahdollisuuksien luomiselle tuottajakuluttajia, kansalaisten energiayhteisöjä ja muita vastaavia tahoja varten ja vahvistettava asianmukaista kuluttajansuojaa. Markkinoiden rakennetta uudistettaessa on pyrittävä erityisesti välttämään nykyisiä rakenteellisia esteitä, jotka haittaavat pienten markkinatoimijoiden pääsyä markkinoille. Tämä koskee esimerkiksi mahdollisuuksia saada tasesähköä ja päästä tarvittaessa kapasiteettimarkkinoille, sillä nämä mahdollisuudet voivat olla tarpeen toimitusvarmuuden takaamiseksi.

2.11 Jotta voidaan huolehtia sosiaalisesti hyväksyttävistä ja jälleen kerran kilpailukykyisistä energiahinnoista samalla kun tasoitetaan tietä sille, että EU:lla on jatkossakin johtoasema uusiutuvan energian käytössä, ETSK kehottaa virtaviivaistamaan ja nopeuttamaan uusiutuvaan energiaan liittyviä lupamenettelyjä, sillä niitä pidetään suurimpana esteenä uusiutuvien energialähteiden nopeammalle käyttöönotolle. Lisäksi on parannettava huomattavasti hajauttamistoimien, energiaosuuskuntien ja kaikenlaisen tuottajakuluttajuuden edellytyksiä.

2.12 ETSK tukee voimakkaasti komission ehdotusta kaasun varastoinnista sekä asetusta koordinoiduista kaasun kysynnän vähentämistoimenpiteistä. Se kehottaa toimielimiä

— täydentämään näitä toimia lyhyen aikavälin investointivälineellä, jolla voidaan tukea vedylle sopivan infrastruktuurin, kuten yhdysputkien ja varastointilaitosten, kehittämistä

— harkitsemaan rajanaapureina olevissa kolmansissa maissa sijaitsevien kaasun varastointilaitosten käyttöä

— laatimaan yksittäisiä jäsenvaltioita koskevia suunnitelmia alueellisesti epätasapainoisen taakanjaon välttämiseksi.

2.13 ETSK huomauttaa, että keskitetyn ja hajautetun infrastruktuurin rinnakkainen kehittäminen on ongelmallista ja että vaarana on, että tehdään vääriä investointeja. Esimerkiksi valtakunnalliseen vetyputkiverkostoon ja matalalämpöisen kaukolämpöverkon laajentamiseen liittyy kilpailevia käyttömahdollisuuksia. Investointivarmuuden takaamiseksi komitea onkin kehottanut tekemään asiaa koskevia periaatepäätöksiä ([5]).

([4]) EUVL C 152, 6.4.2022, s. 158.
([5]) Ks. EUVL C 429, 11.12.2020, s. 85.

3. **Energiakäänne yleisenä strategiana EU:ssa ja kansainvälisissä yhteyksissä**

3.1 Venäjän hyökkäys on aiheuttanut maailmanlaajuisen geopoliittisen kriisin, jolla on räjähdysmäisesti kasvava vaikutus sekä talouden tasapainoon että maailmanlaajuiseen energiaturvallisuuteen. Se on asettanut vuosikymmeniä jatkuneen energia-, puolustus- ja ulkosuhdepolitiikan kyseenalaiseksi ja pakottanut EU:n arvioimaan uudelleen sekä suunnitelmiaan että toistaiseksi liian epäröiviä toimiaan vihreän ja digitaalisen siirtymän hyväksi ja pohtimaan seurauksia, joita Venäjän hyökkäyksellä ja asetetuilla pakotteilla on maailman energiakäänteen jatkon kannalta.

3.2 EU on riippuvainen kolmansista maista tuotavasta primäärienergiasta, ja tästä on tullut välitön uhka unionin turvallisuudelle ja vakaudelle. Siksi Euroopan komissio on REPowerEU-suunnitelman puitteissa ehdottanut ripeästi toimenpiteitä EU:n energiapolitiikan mukauttamiseksi nykyiseen geopoliittiseen tilanteeseen. Ehdotetussa asetuksessa kaasun toimitusvarmuudesta ja maakaasunsiirtoverkkoihin pääsyä koskevista edellytyksistä esimerkiksi luokitellaan kaasuvarastot kriittiseksi energiainfrastruktuuriksi sekä säädetään kaasun varastointilaitteistojen haltijoiden pakollisesta sertifioinnista ja asetetaan kaasun varastoinnille täyttötavoitteet. Näin on tarkoitus auttaa EU:ta saamaan omat energiamarkkinansa takaisin hallintaansa. ETSK suhtautuu kaikkiin näihin toimenpiteisiin myönteisesti, ja EU:n pitäisi niiden avulla todella saada energiamarkkinansa jälleen omiin käsiinsä.

3.3 Nykyisten poliittisten jännitteiden vuoksi ETSK katsoo myös, että on tarpeen tehdä entistä aktiivisempaa yhteistyötä useiden sellaisten maiden kanssa, jotka pystyvät toimittamaan EU:lle energiaa lyhyellä aikavälillä, kunnes komission kaavailema uusiutuvien energialähteiden käytön mittava lisääminen alkaa vaikuttaa. Näihin maihin kuuluvat Yhdysvallat ja vaihtelevassa määrin myös Etelä-Amerikan ja Afrikan maat, joiden fossiilisten polttoaineiden vienti on käynyt lyhyellä aikavälillä välttämättömäksi. Tämä vientitoiminta on kuitenkin kytkettävä tietämyksen siirtoon sekä uusiutuvaan energiaan liittyvän teknologian kehittämiseen, jotta ilmastonmuutoksen hillintää voidaan vauhdittaa myös kyseisissä maissa.

4. **Suotuisan ympäristön luominen energiakäännettä varten**

4.1 *Julkiset investoinnit*

4.1.1 Jotta kasvavaan sähkönkysyntään pystytään vastaamaan ja EU:n ilmastotavoitteet voidaan saavuttaa, sähköverkkoinvestoinnit on kaksinkertaistettava 55 miljardiin euroon vuodessa ja puhtaan tuotantokapasiteetin rakentamiseen tarkoitetut määrärahat on nostettava 75 miljardiin euroon vuotta kohden ([6]). Julkiset investoinnit älykkäisiin ja uusiutuvia energialähteitä hyödyntäviin energiajärjestelmiin sekä varastointi-infrastruktuuriin ovat tässä yhteydessä erittäin tärkeitä toimitusvarmuuden takaamiseksi, energiaköyhyyden torjumiseksi, kohtuullisten hintojen varmistamiseksi ja laadukkaiden työpaikkojen luomiseksi.

4.1.2 ETSK suosittaa jälleen kerran ECO/569 ([7]) lausunnon mukaisesti, että julkisiin investointeihin sovelletaan ”kultaista sääntöä” tuottavuuden sekä tulevien sukupolvien hyvinvoinnin sosiaalisen ja ekologisen perustan turvaamiseksi, kunhan ei vaaranneta julkisen talouden vakautta keskipitkällä aikavälillä eikä euron arvoa.

4.1.3 Rahoituslähteiden yhdistäminen siten, että mukana on myös yksityisiä sijoittajia, on vaihtoehto vain, jos voidaan varmistaa, että sopimusten teko on läpinäkyvää, sopimuksissa ei ole luottamuksellisuuslausekkeita eikä julkisen sektorin elimille aiheudu perusteettomia lisäkustannuksia julkiseen rahoitukseen verrattuna. Perusteltujen lisäkustannusten suhteen on noudatettava täyttä avoimuutta. Siksi on erityisen tärkeää, että oikeudet ja velvollisuudet määritellään tällaisten yhdistämismallien yhteydessä selkeästi, että vastuukysymykset selvitetään ja että otetaan käyttöön tehokas ja nopea konfliktinratkaisujärjestelmä, jotta vältytään pitkän aikavälin lisäkustannuksilta ja vastuukysymyksiin liittyviltä ongelmilta.

4.1.4 Energiajärjestelmien ja -infrastruktuurien tulevan organisoinnin osalta ETSK on toistuvasti korostanut, että kaikki kuluttajat – kotitaloudet, yritykset ja energiayhteisöt – on otettava aktiivisesti mukaan älykkäiden energiajärjestelmien kehittämiseen ja että on luotava kannustimia, jotta kansalaisyhteiskunta voi päästä osalliseksi energiakäänteestä. Yksityishenkilöiden, maataloustuottajien, kuntien, mikro- ja pk-yritysten sekä kansalaisten energiayhteisöjen roolia

([6]) Tähän tulokseen on päätynyt Euroopan sähköteollisuuden liitto Eurelectric.
([7]) EUVL C 275, 18.7.2022, s. 50.

toimenpiteiden rahoittamisessa on selvästikin aliarvioitu kaikilta osin. Komitea muistuttaa, että esimerkiksi Saksassa yli 90 prosenttia asennetusta kapasiteetista ei ole suurten energiantoimittajien rakentamaa. Potentiaalia ja halukkuutta siis eittämättä on, mutta strategia sen hyödyntämiseksi puuttuu.

4.1.5 EU:n energialainsäädännössä ei tunnusteta ilmastonmuutoksen hillintää verkkosääntelyn tavoitteeksi. Tästä johtuen myös kansallisten sääntelyviranomaisten on vaikea kannustaa muuttamaan, laajentamaan ja nykyaikaistamaan sähkönjakeluverkkoja niin, että ne täyttävät ilmastoneutraaliuden vaatimukset. EU:n energialainsäädännössä olisikin nimenomaisesti mainittava ilmastoneutraalius verkkosääntelyn tavoitteena.

4.1.6 Komissio toteaa perustellusti, että julkiset investoinnit voivat ja niiden tulee saada liikkeelle yksityisiä investointeja. REPowerEU-suunnitelmassa ei kuitenkaan käsitellä sitä, miten investointien julkiset rahoitusosuudet voidaan jälleenrahoittaa. Fossiilisten luonnonvarojen tukien poistaminen olisi yksi tapa järjestää rahoitusta, ja toinen olisi verottaa syvän öljy- ja kaasukriisin etenkin suurille öljy-yhtiöille tuottamia valtavia windfall-voittoja. ETSK pelkää, että energiayhtiöiden erittäin mittavat voitot ja toisaalta energiaköyhyyden lisääntyminen energiahintojen rajun nousun vuoksi tekevät tilanteesta yhteiskunnallisesti räjähdysherkän. ETSK ehdottaa, että nämä voitot leikataan verojen avulla ja että niitä siirretään taloudellisena korvauksena energiankuluttajille, esimerkiksi taloudellisesti heikommassa asemassa oleville kotitalouksille tai energiaintensiivisille yrityksille, ja käytetään uusiutuvan energian tuotannon laajentamiseen ja tarvittavan verkkoinfrastruktuurin kehittämiseen, varsinkin kun tästä keskustellaan tai tähän on jo ryhdytty joissakin jäsenvaltioissa. ETSK katsoo, että tällainen verotus olisi hoidettava erittäin hienovaraisesti, jotta ei heikennetä energiayhtiöiden halukkuutta investoida vähähiilisiin ratkaisuihin. Komitea kehottaa komissiota ehdottamaan viipymättä asiaan liittyviä toimenpiteitä.

4.1.7 Energiahuoltopolitiikan on kuljettava käsi kädessä sellaisen infrastruktuurin kanssa, joka mahdollistaa sähkön ja kaasun asianmukaisen siirron Euroopan markkinoilla ja turvaa verkon vakauden. ETSK katsoo, että on kiinnitettävä erityistä huomiota siihen, että verkkojen kehittäminen määritellään erittäin tärkeän yleisen edun mukaiseksi, ilmastonmuutoksen hillitseminen asetetaan sääntelytavoitteeksi ja uusiutuvien energiamuotojen ja sähköverkon suunnittelu sovitetaan yleisesti paremmin yhteen. Tätä varten tarvitaan kiireellisesti erityisiä EU-oikeudellisia säännöksiä.

4.2 *Ilmastorahasto*

4.2.1 EU:n nykyinen mekanismi luonnonkatastrofeihin vastaamiseksi on Euroopan unionin solidaarisuusrahasto (EUSR). Sen käytettävissä olevat vuotuiset määrärahat ovat kuitenkin aivan liian pienet viimeaikaisten luonnonkatastrofien aiheuttamien vahinkojen valtaviin kustannuksiin ([8]) nähden, ja niitä on lisättävä roimasti. Vihreään energiaan siirtymiseen osoitettava EU-rahoitus on edellä mainittua merkittävämpää, mutta siinä ei ole otettu huomioon unionin nykyistä kiireellistä vihreisiin energialähteisiin perustuvan energiaomavaraisuuden tarvetta.

4.2.2 ETSK katsoo, että EU tarvitsee uuden rahoitusmekanismin, joka voi tarjota jäsenvaltioille välitöntä ja huomattavaa apua luonnonkatastrofeihin liittyvissä hätätilanteissa. Komitea ehdottaakin uuden ilmastorahaston perustamista. Rahoitus olisi kanavoitava nykyisistä EU:n rahastoista, erityisesti koheesiorahastosta ja elpymis- ja palautumistukivälineestä, mutta sitä olisi hallinnoitava sujuvalla ja johdonmukaisella tavalla tämän uuden rahaston kautta.

4.2.3 Rahoitusympäristöä uudistettaessa voitaisiin myös laajentaa nykyisten ohjelmien soveltamisalaa, lisätä niiden määrärahoja ja käyttää NextGenerationEU-välinettä mallina uudelle rahoitusvälineelle. ETSK huomauttaa, että edessä olevien valtavien haasteiden ratkaisemiseksi on mahdollisesti hankittava uusia resursseja. Kaikki uudet omat varat on kuitenkin suunniteltava oikeudenmukaisiksi, jotta muita heikommassa asemassa olevia ryhmiä ei kuormiteta enempää, eivätkä ne myöskään saa haitata taloudellista kehitystä.

4.2.4 On ratkaisevan tärkeää, että nopeaan ja kiireelliseen reagointiin voimakkaammin keskittyvän ilmastorahaston toiminta on johdonmukaista EU:n yleisten ilmasto-, ympäristö- ja energiapolitiikkojen kanssa, jotka pitkällä aikavälillä vähentävät riippuvuutta hätätoimista ja suojelevat paitsi ihmiskuntaa myös luontoa.

([8]) Saksassa jopa 80 miljardia euroa vuonna 2021.

4.3 *Teknologian edistäminen*

4.3.1 Valmistusteollisuuden vihreän siirtymän onnistuminen edellyttää riittävää, vakaata ja asianmukaista uusiutuvien energialähteiden valikoimaa sähköistämistä ja vihreän vedyn tuotantoa varten. Varastointiteknologioita kehitetään parhaillaan ja digitalisaation tarjoamista mahdollisuuksista pyritään saamaan kaikki hyöty irti, joten tutkimus- ja kehitystyötä tarvitaan edelleen huomattavasti.

4.3.2 Sähköyhtiöiden investoinnit ovat vähentyneet siitä lähtien, kun markkinoita ryhdyttiin vapauttamaan. Hiilestä irtautumista edistävän teknologian tutkimiseen ja kehittämiseen investoidaan EU:ssa suhteessa vähemmän julkisia varoja kuin kaikissa muissa suurissa talouksissa, mikä vaarantaa unionin kilpailukyvyn keskeisten tulevaisuuden teknologioiden alalla. ETSK kehottaa komissiota laatimaan strategisen investointisuunnitelman ja kannustamaan jäsenvaltioita käyttämään saataville asetetut varat optimaalisesti ja tehokkaasti puhtaan energian kehittämiseen. Sama koskee sähköverkkoinvestointeja.

4.3.3 Hiilestä irtautuminen edellyttää teollisuustoiminnan perusteellista muutosta (seuraavien 30 vuoden aikana). Vaikka monia vähähiilisiä teknologioita on jo tarjolla, niiden teknologisen valmiuden taso (TRL ([9])) on alhainen. Tarvitaan kunnianhimoisia teknologian etenemissuunnitelmia, jotta näitä läpimurtoteknologioita voidaan kehittää ja ottaa laajalti käyttöön, ja EU:n on edistettävä innovointia ilmasto- ja innovointirahastojen avulla.

4.3.4 Vihreällä vedyllä on tulevaisuudessa kiistatta oma osuutensa eurooppalaisen energiajärjestelmän toimitusvarmuuden turvaamisessa. ETSK viittaa tältä osin lausuntoihinsa vetystrategiasta ([10]) ja energiajärjestelmän integrointistrategiasta ([11]).

4.4 *Mikro- ja pk-yritysten tukeminen* ([12])

4.4.1 Mikroyritykset sekä pienet ja keskisuuret yritykset, olipa kyse sitten perinteisistä yrityksistä, perheyrityksistä, kaupan alan yrityksistä, yhteisötalouden yrityksistä, käsityöyrityksistä tai vapaiden ammattien harjoittajista, ovat olennainen osa ratkaisua, joka oikeanlaisten olosuhteiden syntyessä ja vallitessa vie kohti kilpailukykyistä, ilmastoneutraalia, kiertoperiaatteeseen perustuvaa ja osallistavaa EU:n taloutta. Mikro- ja pk-yritykset hyötyvät oman ympäristötehokkuutensa parantamisesta sekä asiantuntemuksen ja ratkaisujen tarjoamisesta muille yrityksille, suurelle yleisölle ja julkiselle sektorille. ETSK toteaa ja korostaa, että mikro- ja pk-yritykset ovat moninaisia ja niillä on erilaisia tarpeita, mutta kehottaa samalla kiinnittämään erityistä huomiota kaikkein pienimpiin ja haavoittuvimmassa asemassa oleviin yrityksiin.

4.4.2 ETSK tähdentää, että mikro- ja pk-yritykset tarvitsevat kiireellisesti tukea ymmärtääkseen vihreän siirtymän mahdollisimman hyvin ja pystyäkseen hallitsemaan sitä parhaalla mahdollisella tavalla. Komitea kehottaa Euroopan komissiota ja jäsenvaltioita toteuttamaan laaja-alaisia ja kohdennettuja tiedotus- ja valveuttamistoimia koordinoidusti ja täydentävästi yhdessä elinkeinoelämän organisaatioiden, eri ryhmien etuja ajavien kamarien, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien kanssa. Toisaalta olisi korostettava mikro- ja pk-yritysten tärkeää roolia, kun on kyse EU:n teollisuuden vihreää muutosta edistävistä uusista teknologioista ja innovatiivisista ratkaisuista, ja otettava se huomioon kriteereissä, joiden mukaan oikeus rahoitusohjelmien hyödyntämiseen määräytyy.

4.4.3 ETSK kehottaa EU:ta ja jäsenvaltioita nopeuttamaan mikro- ja pk-yritysten vihreitä investointeja varmistamalla suotuisan, ennakoitavan ja kannustavan sääntely-ympäristön (sujuvat lupamenettelyt, ei raskaita hallinnollisia velvoitteita jne.) sekä huolehtimalla kaikkien erilaisten mikro- ja pk-yritysryhmien erityyppisiin tarpeisiin räätälöidyn rahoituksen nopeasta, helposta, yksinkertaisesta ja jäljitettävästä saatavuudesta.

4.4.4 Mikro- ja pk-yritysten resurssitehokkuuden parantamiseksi ETSK ehdottaa kiertotalouskeskusten (H4C) perustamista eri alueille. Tämän pitäisi tehostaa eri alojen yritysten välistä yhteistyötä ja helpottaa uusien käytäntöjen ja prosessien kehittämistä, uusien teknologioiden demonstrointi mukaan lukien. Kaikissa EU:n alueella toteutettavissa julkisissa hankintamenettelyissä tulee soveltaa ilmastoon liittyviä, sosiaalisia ja muita laadullisia kriteerejä. Näin edistetään mikro- ja pk-yritysten innovointia ja helpotetaan niiden mahdollisuuksia saada julkisia hankintasopimuksia. Mikro- ja pk-yritysten organisaatioiden, eri ryhmiä edustavien kamarien, tiedemaailman edustajien, työmarkkinaosapuolten ja muiden asiaankuuluvien sidosryhmien olisi oltava erottamaton osa tätä prosessia.

([9]) TRL: teknologisen valmiuden tasot kuvaavat sijoittumista asteikolla, jolla mitataan teknologian edistys- tai kypsyystasoa.
([10]) EUVL C 123, 9.4.2021, s. 30.
([11]) EUVL C 123, 9.4.2021, s. 22.
([12]) EUVL C 486, 21.12.2022, s. 1.

4.4.5 ETSK kehottaa koulutuksen tarjoajia ja mikro- ja pk-yrityksiä tekemään tiivistä yhteistyötä muokatakseen koulutusta vastaamaan vihreässä siirtymässä tarvittavia taitoja ja osaamista. Tällaisten taitojen ja osaamisen välittämisessä voidaan myös turvautua niin työntekijöiden kuin yrittäjienkin täydennys- ja uudelleenkoulutukseen. Lisäksi komitea kannattaa sitä, että mikro- ja pk-yritysten innovointitoimia tuetaan edistämällä ja helpottamalla yhteistyötä muiden yritysten, niiden organisaatioiden, eri ryhmiä edustavien kamarien, yliopistojen ja tutkimusorganisaatioiden kanssa.

5. **Oikeudenmukaisen ja osallistavan siirtymän yleinen edistäminen**

5.1 *Oikeudenmukainen siirtymä*

5.1.1 Oikeudenmukainen siirtymä pitää sisällään toimenpiteitä ja sosiaalipoliittisia toimia, joilla tuetaan siirtymistä kestävään, hiilineutraaliin talouteen ja tuotantojärjestelmään. ETSK korostaa, että oikeudenmukaisessa siirtymässä ei ole kyse pelkästään siirtymän rahoituksesta. Siihen kuuluu myös tavoite turvata työntekijöiden oikeudet, luoda ihmisarvoista työtä, laadukkaita työpaikkoja ja sosiaaliturvaa, vahvistaa demokraattista osallistumista (myös yritystasolla) sekä säilyttää eurooppalaisten yritysten kilpailukyky ja parantaa sitä entisestään, ja se edellyttää erityisiä toimenpiteitä kaikilla tasoilla, etenkin aluetasolla.

5.1.2 Niillä keskeisillä aloilla, joihin ekologinen modernisointi ja ilmastoneutraaliin Eurooppaan tähtäävä teollinen vallankumous vaikuttavat erityisen voimakkaasti, työtilanne on mullistumassa merkittävästi, minkä vuoksi uudelleenkoulutus ja laadukkaisiin vihreisiin työpaikkoihin tehtävät koulutusinvestoinnit ovat välttämättömiä. Ajankohtaisen tietämyksen välittäminen ja koulutukseen liittyvät oikeudet ovat tässä yhteydessä aivan yhtä tärkeitä kuin naisten hyväksynnän jatkuva edistäminen teknisillä ammattialoilla.

5.1.3 55-valmiuspaketissa esitetyt toimenpiteet ja siirtymän eri vaiheet voivat johtaa valtaviin muutoksiin taloudessa ja yhteiskunnallisiin häiriöihin. ETSK kehottaakin komissiota kiinnittämään kansallisten energia- ja ilmastosuunnitelmien arvioinnissa enemmän huomiota myös oikeudenmukaista siirtymää koskevien strategioiden asianmukaisuuteen ja arvioimaan tässä yhteydessä erityisesti seuraavien tavoitteiden saavuttamista:

— työelämän siirtymien helpottaminen

— hiilestä irtautumisen vuoksi työpaikkansa menettävien työntekijöiden tukeminen (menetetty työpaikka olisi ainakin korvattava muulla vastaavalla työpaikalla)

— sellaisten aluetaloudellisten mahdollisuuksien kehittäminen, jotka perustuvat uusiutuviin energialähteisiin sekä uudenlaisiin mahdollisuuksiin päästä osalliseksi sähköntuotannosta

— energiaköyhyyden tehokas torjunta.

5.1.4 ETSK kehottaa koulutuksen tarjoajia ja yrityksiä tekemään tiivistä yhteistyötä suunniteltaessa koulutusta, jonka avulla voidaan välittää talouden vihreän muutoksen edellyttämiä taitoja ja osaamista. Tässä voidaan turvautua mm. työntekijöiden ja yrittäjien täydennys- ja uudelleenkoulutukseen.

5.1.5 Kuten ETSK on aiemmissa lausunnoissaan ([13]) todennut, se on vakaasti sitä mieltä, että sosiaalisen ja alueellisen yhteenkuuluvuuden parantamiseen tarkoitettuja varoja ja elpymistukia on käytettävä ilmastonsuojelua ja energiakäännettä tukevalla tavalla mutta lisäksi ilmasto- ja energiapolitiikka on suunniteltava sellaiseksi, että se edistää sosiaalista ja alueellista yhteenkuuluvuutta. Tällaisia toimintamalleja on jo olemassa, esimerkiksi hankkeet aurinkopuistojen rakentamiseksi entisille ruskohiilen louhintapaikoille Portugalissa ja Kreikassa sekä erittäin strategisesti kohdennettu tuottajakuluttajatuki Liettuassa. Nämä esimerkit ovat kuitenkin kaukana yleisestä tai vallitsevasta käytännöstä.

5.2 *Yksityisten investointien mahdollistaminen*

5.2.1 Yksittäiset jäsenvaltiot tarvitsevat ohjelmia uusiutuvien energialähteiden kehittämiseksi ruohonjuuritasolta käsin, sillä tällaiset energialähteet ovat välttämättömiä energiakäänteen kannalta ja vaikuttavat merkittävästi sekä toimitettavan energian laatuun että ennen kaikkea sen hintaan. Koska (valtakunnallisista sähköverkoista saatavan) energian hinnat ovat nousseet, yritykset, joille vihreästä energiasta on tullut elinehto, näyttävät jo nyt pyrkivän tyydyttämään energiatarpeensa

([13]) Ks. EUVL C 47, 11.2.2020, s. 30 ja EUVL C 62, 15.2.2019, s. 269.

omatoimisesti. Monet yritykset investoivat jo aktiivisesti omiin uusiutuviin energian- ja lämmönlähteisiinsä. Koska nämä lähteet ovat edullisempia, ne ovat kiinnostavia myös sellaisten paikallisten yritysten ja yhteisöjen kannalta, jotka voisivat hyödyntää sähköverkkoon syötettyä ylijäämäenergiaa. Valitettavasti järjestelmiä on monissa osissa Eurooppaa vielä kehitettävä, eikä niihin toistaiseksi pystytä liittämään monia uusia laitoksia. Lisäksi tällaisissa yksityisissä investoinneissa ei useinkaan pitäisi keskittyä vain yhden yrityksen tarpeisiin, sillä niistä voisi olla hyötyä paikallisille yhteisöille.

5.2.2 Uusiutuvan energian alan kehittämisessä näyttää olevan ongelmana se, että alan tuottaman sähkön määrä on kasvanut voimakkaasti erittäin lyhyessä ajassa, mikä on suuri haaste jäsenvaltioiden kansallisille sähköjärjestelmille, vaikka verkkojen nykyaikaistamiseen ja järjestelmien siirtokapasiteetin lisäämiseen on investoitu merkittävästi. Euroopassa onkin nyt kehitettävä paikallisia energiayhteisöjä, joissa investointitoiminta on pitkälti paikallisviranomaisten käsissä. Kyse on niin sanotuista energiaosuuskunnista, jotka perustetaan yhdessä asukkaiden kanssa ja rahoitetaan usein paikallisista investointirahastoista. Kun paikalliset yhteisöt osallistetaan energiakäänteeseen tällä tavoin, varmistetaan tuki tällaisille aloitteille ja minimoidaan riski siitä, että asukkaat vastustaisivat tuotanto-, jakelu- tai siirtolaitosten sijoittamista alueelle.

5.2.3 Tällaiset aloitteet olisi sisällytettävä EU:n lainsäädäntöön mahdollisimman pian, ja niitä olisi tuettava tämäntyyppisiä investointeja varten tarkoitetun valtiollisen rahoitusjärjestelmän avulla. Sähköverkon keski- ja pienjännitelinjojen kaupallistaminen on tässä yhteydessä ratkaisevan tärkeää, jotta verkkoinfrastruktuuria voidaan rakentaa myös yksityisten sijoittajien varoin. Kansalaisten aurinkosähköjärjestelmien kehittyminen on osoitus yhteiskunnan ja yritysten suuresta investointipotentiaalista. Alan asianmukainen lainsäädäntö toisi ratkaisun sekä rahoituspulmiin että ongelmiin, jotka koskevat tällaisten investointikohteiden liittämistä sähköjärjestelmään.

5.3 *Energiaköyhyys*

5.3.1 EU:n ja sen jäsenvaltioiden ehdottomana prioriteettina on oltava energian yhtäläisen saatavuuden sekä kohtuuhintaisen ja varman energiahuollon takaaminen. Energiahintojen nousun myötä energiaköyhyys vaikuttaa yhä useampiin EU:n kansalaisiin ja kuluttajiin kaikkialla Euroopassa. Energiaköyhyydestä jo aiemmin kärsineiden tilanne pahenee, ja kuluttajat, joilla ei aiemmin ole ollut ongelmia energialaskujensa maksamisessa, ovat vaarassa ajautua köyhyyteen.

5.3.2 Asian tärkeyden vuoksi ETSK kehottaa EU:ta edistämään yhteistä lähestymistapaa energiaköyhyyden suhteen. Tällä hetkellä kukin jäsenvaltio voi määritellä energiaköyhyyden omien kriteeriensä mukaisesti, ja yhteisen lähestymistavan puuttuminen saattaa johtaa siihen, että komissio ei pysty arvioimaan tilannetta asianmukaisesti eivätkä jäsenvaltiot ymmärrä termillä samaa asiaa ja reagoivat eri tavoin. Energiatehokkuusdirektiivin uudelleenlaatimista koskevassa ehdotuksessa esitetty määritelmä ja Euroopan energiaköyhyyden seurantakeskuksen aiemmin määrittelemät indikaattorit ovat hyvä alku, mutta asian kiireellisyyden takia komitea katsoo, että komission ja jäsenvaltioiden on edistettävä yhteistä lähestymistapaa, joka mahdollistaa konkreettisen yhteisen käsityksen energiaköyhyydestä sekä tilastotietojen keräämisen.

5.3.3 ETSK korostaa, että on tärkeää investoida oikeudenmukaiseen ja tehokkaaseen energiahuoltoon, jotta energiaköyhyyttä saadaan vähennettyä pitkällä aikavälillä. Tavoitteen saavuttamiseksi on tärkeää varmistaa, että uusiutuvaan energiaan ja energiatehokkuuteen suunnatut investoinnit sekä rakennusten kattavat peruskorjaukset toteutetaan niin, että niiden avulla tuetaan pienituloisimpia ryhmiä. Kestävin tapa poistaa energiaköyhyys on viime kädessä se, että tuottajakuluttajista tulee strategisesti omavaraisia joko henkilökohtaisesti tai osana muiden kanssa muodostamaansa yhteisöä, ja tämä on mahdollista vain, jos huolehditaan siitä, että taloudellisesti heikommassa asemassa olevilla kotitalouksilla on varaa tarvittaviin investointeihin.

5.3.4 ETSK muistuttaa tässä yhteydessä kannastaan, jonka mukaan kahden luokan energiayhteiskunnan muodostumista on vältettävä kaikin keinoin. Tilanne ei saa kehittyä sellaiseksi, että vain taloudellisesti ja teknisesti hyvässä asemassa olevat kotitaloudet kykenevät hyötymään energiakäänteestä ja kaikki muut kotitaloudet joutuvat maksumiehiksi. Näin ollen ETSK kannattaa energiatehokkuusdirektiivin täytäntöönpanoon liittyviä kannustimia ja välineitä haavoittuvassa asemassa olevien asiakkaiden ja kotitalouksien auttamiseksi ja huomauttaa, että kunnianhimoiset kaukolämmitys- ja -jäähdytystavoitteet saattavat heikentää sosiaalisen asuntotuotannon edellytyksiä. Komitea suhtautuukin myönteisesti ehdotukseen perustaa sosiaalinen ilmastorahasto ja kehottaa noudattamaan oikeudenmukaisen siirtymän periaatetta, jotta jäsenvaltioiden erilaiset tilanteet tulisivat otetuiksi huomioon.

5.3.5 Koska energiaköyhyyden perimmäisenä syynä on köyhyys yleensä, on myös olennaisen tärkeää, että komissio ja jäsenvaltiot keskittyvät jatkossakin vähentämään köyhyyttä yleisesti. Vallitseva kriisi korostaa tarvetta parantaa jatkuvasti työllistymismahdollisuuksia ja sosiaalista osallisuutta, turvata riittävä elintaso ja edistää talouskasvua jäsenvaltioissa.

5.4 *Maaseutualueet*

5.4.1 ETSK katsoo, että maaseutualueiden yhdistetty energiakäänne- ja digitalisaatiostrategia ei ole saanut odotetussa määrin huomiota ja tukea. Komitea kehottaa panemaan komission laatiman EU:n pitkän aikavälin maaseutuvision nopeasti täytäntöön ja aktivoimaan sidosryhmiä EU:n maaseutusopimuksen avulla.

5.4.2 ETSK on toistuvasti korostanut, että energiakäänne (siirtyminen suurista keskitetyistä tuotantolaitoksista hajautetumpiin rakenteisiin) tarjoaa todellisia mahdollisuuksia uusille tulonlähteille ja uusille työpaikoille maaseudulla ([14]). Komitea on myös tältä osin erittäin pettynyt Euroopan komission ja jäsenvaltioiden tähän mennessä esittämiin ideoihin.

5.4.3 Paikallisten ja alueellisten energiayhteisöjen rooli onkin tunnustettava ja sitä on hyödynnettävä, jotta oikeudenmukainen energiakäänne saadaan toteutettua ja yhteisöjä kehitettyä sen yhteydessä. Tämä on mahdollista perustamalla ja laajentamalla kansalaisten energiayhteisöjä, joissa kansalaiset, paikallisviranomaiset ja pk-yritykset tekevät vapaaehtoisesti yhteistyötä sosiaalisten ja taloudellisten hyötyjen edistämiseksi.

5.4.4 ETSK toteaa, että digitaaliteknologian käyttöönotto maaseutualueilla on keskeinen edellytys energiakäänteen tukemiseksi. Maaseudun energiajärjestelmän on oltava hajautettu, mikä merkitsee valtavaa tarvetta lisätä ja parantaa yhteenliitettävyyttä. Yhteenliitettävyys puolestaan edellyttää digitaaliteknologian käyttöönottoa tarjonnan ja kysynnän yhteensovittamiseksi sekä tehokkaiden energiavirtojen varmistamiseksi.

6. **Erityistä**

6.1 Vakaan teollisen perustan säilyttäminen EU:ssa turvaa vaurauden, laadukkaat työpaikat ja sitoutumisen ilmastonmuutoksen torjuntaan eurooppalaisessa yhteiskunnassa. Euroopan teollisuuden on investoitava Euroopassa sekä tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan että laitoksiin ja laitteistoihin, jotta se voi säilyttää kilpailuasemansa. Tämä edellyttää asianmukaista sääntelykehystä.

Energiateollisuus on erittäin suuri talouden ala. Sen erityispiirteenä on, että se on muille talouden aloille olennaisen tärkeä mahdollistaja. Energia-ala on sukupuolirooleiltaan kuitenkin kaiken kaikkiaan hyvin stereotyyppinen: miehet ovat hallitsevassa asemassa, minkä johdosta sukupuolten välillä vallitsee energia-alalla huomattava ammatillinen epätasapaino sekä yksityisellä että julkisella sektorilla ([15]).

ETSK suosittelee seuraavia toimenpiteitä:

— Tehostetaan sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla voimassa olevaa tasa-arvolainsäädäntöä ja huolehditaan siitä, että sitä noudatetaan.

— Luodaan jäsenvaltioissa ja EU:n tasolla tasapuoliset edellytykset kouluttautua energia-alan ammatteihin ja perustetaan ”Euroopan LUMA-akatemia” (luonnontieteet, teknologia, insinööritieteet ja matematiikka).

— Huolehditaan tasa-arvosta energia-alan työmarkkinoilla kartoittamalla naisten mahdollisuuksia samalla kun pidetään huoli siitä, että energiakäänne ja digitaalinen siirtymä eivät muodostu naisille ura- ja palkkaloukuksi, ja kehitetään tasa-arvosta käytävää työmarkkinaosapuolten vuoropuhelua ja tasa-arvoa koskevia kollektiivisia sopimuksia energia-alan yrityksissä kaikkialla Euroopassa.

Bryssel 26. lokakuuta 2022.

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean
puheenjohtaja
Christa SCHWENG

([14]) EUVL C 367, 10.10.2018, s. 1.
([15]) YK:n kestävän kehityksen tavoitteet 5, 7 ja 8; Joy Clancy, Twenten yliopisto, Give women a chance: engendering the energy supply chain.

LIITE

Käsittelyssä hylättiin seuraavat muutosehdotukset, jotka saivat tuekseen vähintään neljänneksen annetuista äänistä:

Kohta 2.6

Muutetaan.

Jaoston lausunto	Muutosehdotus
Vallitseva energia(hinta)kriisi sekä toimitusten varmuuden, vakauden ja ennakoitavuuden puute kuormittavat Euroopan unionia valtavasti. Kriisi olisi lievempi, jos kohdennetumpiin toimiin olisi ryhdytty aikaisemmin ja jos esimerkiksi EU:n omat (mm. Euroopan energiaunioniin liittyvät) tavoitteet olisi otettu vakavammin. ETSK suhtautuu myönteisesti REPowerEU-tiedonannossa ja -suunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin vihreän energian tuotannon lisäämiseksi, toimitusten monipuolistamiseksi ja Venäjältä peräisin olevan kaasun kysynnän vähentämiseksi, sillä esitetyt ratkaisut ovat vihreän kehityksen ohjelman ja Euroopan energiaunionin tavoitteiden mukaisia. Komitea katsoo, että ***kyse ei saa olla*** ensisijaisesti ***riippuvuussuhteiden monipuolistamisesta vaan pikemminkin on*** mahdollisuuksien mukaan ***pyrittävä*** strategiseen riippumattomuuteen ja omavaraisuuteen energian suhteen. ETSK varoittaa, että EU:n on oltava erityisen varovainen venäläisen kaasun korvaamiseen käyttävien resurssien kanssa ja kiinnitettävä huomiota niiden ympäristövaikutuksiin sekä mahdollisiin uusiin riippuvuuksiin sellaisista kolmansista maista, jotka eivät jaa eurooppalaisia arvoja.	Vallitseva energia(hinta)kriisi sekä toimitusten varmuuden, vakauden ja ennakoitavuuden puute kuormittavat Euroopan unionia valtavasti. Kriisi olisi lievempi, jos kohdennetumpiin toimiin olisi ryhdytty aikaisemmin ja jos esimerkiksi EU:n omat (mm. Euroopan energiaunioniin liittyvät) tavoitteet olisi otettu vakavammin. ETSK suhtautuu myönteisesti REPowerEU-tiedonannossa ja -suunnitelmassa ehdotettuihin toimenpiteisiin vihreän energian tuotannon lisäämiseksi, toimitusten monipuolistamiseksi ja Venäjältä peräisin olevan kaasun kysynnän vähentämiseksi, sillä esitetyt ratkaisut ovat vihreän kehityksen ohjelman ja Euroopan energiaunionin tavoitteiden mukaisia. Komitea katsoo, että ***tässä yhteydessä olisi*** ensisijaisesti ***pyrittävä monipuolistamaan resursseja ja huolehtimaan*** mahdollisuuksien mukaan ***siitä, että päästään avoimeen*** strategiseen riippumattomuuteen ja omavaraisuuteen energian suhteen. ETSK varoittaa, että EU:n on oltava erityisen varovainen venäläisen kaasun korvaamiseen käyttävien resurssien kanssa ja kiinnitettävä huomiota niiden ympäristövaikutuksiin sekä mahdollisiin uusiin riippuvuuksiin sellaisista kolmansista maista, jotka eivät jaa eurooppalaisia arvoja. ***EU:n on nykytilanteessa kuitenkin pidettävä kiinni kaikista toimivista energialähteistään, sillä käytännössä vaarana eivät juuri nyt ole korvaavien energialähteiden mahdolliset ympäristövaikutukset vaan energian puute ja sähkökatkokset. Meillä ei ole varaa menettää tuotantokapasiteettia, joka tällä hetkellä toimittaa energiaa Euroopan energiamarkkinoille.***

Äänestystulos:

Puolesta: 77

Vastaan: 113

Pidättyi äänestämästä: 14

Kohta 4.3.1

Muutetaan.

Jaoston lausunto	Muutosehdotus
Valmistusteollisuuden vihreän siirtymän onnistuminen edellyttää riittävää, vakaata ja asianmukaista uusiutuvien energialähteiden valikoimaa sähköistämistä ja ***vihreän*** vedyn tuotantoa varten. Varastointiteknologioita kehitetään parhaillaan ja digitalisaation tarjoamista mahdollisuuksista pyritään saamaan kaikki hyöty irti, joten tutkimus- ja kehitystyötä tarvitaan edelleen huomattavasti.	Valmistusteollisuuden vihreän siirtymän onnistuminen edellyttää riittävää, vakaata ja asianmukaista uusiutuvien energialähteiden valikoimaa sähköistämistä ja vedyn tuotantoa varten. Varastointiteknologioita kehitetään parhaillaan ja digitalisaation tarjoamista mahdollisuuksista pyritään saamaan kaikki hyöty irti, joten tutkimus- ja kehitystyötä tarvitaan edelleen huomattavasti.

Äänestystulos:

Puolesta: 92

Vastaan: 112

Pidättyi äänestämästä: 9

Kohta 4.3.4

Muutetaan.

Jaoston lausunto	Muutosehdotus
Vihreällä vedyllä on tulevaisuudessa kiistatta oma osuutensa eurooppalaisen energiajärjestelmän toimitusvarmuuden turvaamisessa. ETSK viittaa tältä osin lausuntoihinsa vetystrategiasta ([1]) ja energiajärjestelmän integrointistrategiasta ([2]). ([1]) EUVL C 123, 9.4.2021, s. 30. ([2]) EUVL C 123, 9.4.2021, s. 22.	***V***edyllä on tulevaisuudessa kiistatta oma osuutensa eurooppalaisen energiajärjestelmän toimitusvarmuuden turvaamisessa. ETSK viittaa tältä osin lausuntoihinsa vetystrategiasta ([1]) ja energiajärjestelmän integrointistrategiasta ([2]). ([1]) EUVL C 123, 9.4.2021, s. 30. ([2]) EUVL C 123, 9.4.2021, s. 22.

Äänestystulos:

Puolesta: 92

Vastaan: 112

Pidättyi äänestämästä: 9

Kohta 1.4

Muutetaan.

Jaoston lausunto	Muutosehdotus
Euroopan potentiaali uusiutuvien energialähteiden alalla on kartoitettava mahdollisimman tarkasti ja siitä on tiedotettava laajalti, jotta voidaan edistää yhteisymmärrystä siitä, missä määrin riippumattomuus energiantuonnista on saavutettavissa. Erityisesti on otettava huomioon lämmitys- ja liikennealojen sähköistäminen ja EU:ssa tuotettavan ***vihreän*** vedyn tarve.	Euroopan potentiaali uusiutuvien energialähteiden alalla on kartoitettava mahdollisimman tarkasti ja siitä on tiedotettava laajalti, jotta voidaan edistää yhteisymmärrystä siitä, missä määrin riippumattomuus energiantuonnista on saavutettavissa. Erityisesti on otettava huomioon lämmitys- ja liikennealojen sähköistäminen ja EU:ssa tuotettavan vedyn tarve.

Äänestystulos:

Puolesta: 92

Vastaan: 112

Pidättyi äänestämästä: 9

Kohta 1.6

Muutetaan.

Jaoston lausunto	Muutosehdotus
Lisäksi tarvitaan lyhyen ja mahdollisesti myös keskipitkän aikavälin toimenpiteitä Venäjältä peräisin olevien energiatoimitusten puutteen kompensoimiseksi. Yksi tällainen toimenpide on nesteytetyn maakaasun tuonti. ETSK pitää kuitenkin tärkeänä, että tämä ei johda uuteen pitkäkestoiseen riippuvuuteen fossiilisista polttoaineista. Tämä näkökohta on otettava etukäteen huomioon investointisyklissä. Kaiken kaikkiaan tavoitteena ***ei ole*** monipuolistaa ***riippuvuussuhteita vaan*** saavuttaa mahdollisimman pitkälle menevä strateginen riippumattomuus.	Lisäksi tarvitaan lyhyen ja mahdollisesti myös keskipitkän aikavälin toimenpiteitä Venäjältä peräisin olevien energiatoimitusten puutteen kompensoimiseksi. Yksi tällainen toimenpide on nesteytetyn maakaasun tuonti. ETSK pitää kuitenkin tärkeänä, että tämä ei johda uuteen pitkäkestoiseen riippuvuuteen fossiilisista polttoaineista. Tämä näkökohta on otettava etukäteen huomioon investointisyklissä. Kaiken kaikkiaan tavoitteena ***on*** monipuolistaa ***energialähteitä ja vähentää riippuvuutta yhdestä energiantuojasta, jotta voidaan*** saavuttaa mahdollisimman pitkälle menevä ***avoin*** strateginen riippumattomuus.

Äänestystulos:

Puolesta: 77

Vastaan: 113

Pidättyi äänestämästä: 14